

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.11)“1415“
DOI 10.7251/GPB1811087I

Милош Ивановић*

Историјски институт
Београд

ПИСМО ДУБРОВЧАНА ЉУБИШИ БОГДАНЧИЋУ И ВУКОСАВУ ПОЗНАНОВИЋУ

Дубровник, 1415, 3. октобар

Сажетак: Из писма сазнајемо да су требињски властелини Љубиша Богданчић и Вукосав Познановић нешто раније замолили дубровачке власти да им у случају невоље због тадашњих прилика у босанској држави пруже уточиште у граду под Св. Срђем. Њиховој молби Дубровчани су изашли у сусрет, истичући да могу доћи и остати колико желе.

Кључне речи: Љубиша Богданчић, Вукосав Познановић, Дубровник, писмо, сукоб, уточиште, господа, Павле Раденовић.

Интензивни односи које је Дубровачка општина имала са властелом из непосредног залеђа оставили су трага и у ћирилским документима. Један од њих је писмо које су дубровачке власти, 3. октобра 1415, упутиле требињским властелинима Љубиши Богданчићу и Вукосаву Познановићу. Из његовог садржаја сазнајемо да је оно било одговор на писмо које су поменути раније упутили Дубровчанима. У њему су молили да им град под Св. Срђем пружи уточиште уколико због сукоба међу босанском господом буду морали да избегну из свог краја. Дубровчани су им спремно изашли у сусрет, наглашавајући да би желели да међу великашима увек влада мир. Напоменули су да у њихов град могу доћи са својим домаћинством („*съ вѣм[ъ] вашѣм[ъ] шкинѣм[ъ] кѣкиѣм[ъ]*”), што се вероватно односило на породицу, њихове људе и вреднију покретну имовину.¹

Повод за обраћање Љубише Богданчића и Вукосава Познановића Дубровчанима ради обезбеђивања уточишта у њиховом граду уско је повезан са тадашњом политичком ситуацијом у босанској држави. Наиме, раздор међу *господом* који се помиње у документу свакако се

* Ел. пошта: misaveritatem@gmail.com

¹ Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 410.

односи на стање које је настало након убиства кнеза Павла Раденовића 24. августа 1415. код Парене Пољане близу Сутјеске. Уз то био је заробљен његов најстарији син Петар.² Иза овог убиства стајали су војвода Сандаљ Хранић и краљ Стефан Остоја (1398–1404; 1409–1418). Претпоставља се да им је мотив лежао у чињеници да су Павловићи подржавали претензије Твртка II на босански престо.³ Убиство Павла Раденовића довело је до жестоких борби, пошто његова породица није затрвена.⁴ Његови синови Петар, који се ослободио заробљеништва, и Радослав су, уз ослањање на Турке, настојали да освете очеву смрт.⁵ Са тим у вези потребно је напоменути да је Сандаљ истакао како су се Павловићи огрешили према угарском и босанском владару.⁶ По свему судећи изгледа да су Павловићи још 1414. постигли неки споразум са Османлијама. Свакако се то догодило пре него што су Турци почетком јула 1415. нанели тежак пораз Угрима у бици код Лашве.⁷ Но, по свој прилици, тек су после убиства кнеза Павла у пуној мери постали османски вазали.⁸

² М. Пуцић, *Споменици српски I*, Београд 1858, *Приметбе*, XVI–XVII; Ђ. Тошић, *Писмо дубровачког посланика Ивана Гундулића о смрти кнеза Павала Раденовића*, Земља Павловића. Средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука – Српско Сарајево 2003, 359–361; С. Ћирковић, *Две године босанске историје (1414–1415)*, ИГ 3–4 (1953) 38–40; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 243–244; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti (sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska): 1387–1463*, Sarajevo 2006, 200–201, 215; E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 210.

³ С. Ћирковић, *Две године босанске историје*, 39–40; исти, *Историја Босне*, 243; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 215; E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 209.

⁴ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 243.

⁵ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 244; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 215; E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 212.

⁶ Ђ. Тошић, *Писмо дубровачког посланика Ивана Гундулића*, 360; E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 210; Н. Исаиловић, *Прилог о деловању кнеза и војводе Петра Павловића у босанско-угарско-турским сукобима почетком XV века*, ИЧ 66 (2017) 199.

⁷ Н. Исаиловић, *Прилог о деловању кнеза и војводе Петра Павловића*, 188–189, 192–195, 197–198; Н. Исаиловић, А. Јаковљевић, *Шах Мелек (прилог историји турских упада у Босну 1414. и 1415. године)*, Споменица академика Симе Ћирковића, Београд 2011, 448, 451–452.

⁸ E. Kurtović, *Sudbina Pavlovića u odnosima Bosne i Osmanlija*, Пад Босанског краљевства 1463. године, Београд – Сарајево – Бања Лука 2015, 16.

Властелини Љубиша Богданчић и Вукосав Познановић били су, као што је познато, потчињени Павловићима.⁹ Стога се поставља питање какво је било њихово поступање непосредно након убиства Павла Раденовића и зашто су затражили азил у Дубровнику. Изнето је мишљење да су се требињски властелини одлучили на поменути корак пре због Османлија него због реакције Павловића.¹⁰ Зна се да је због опасности од Турака крајем новембра 1415. војвода Сандаљ Хранић затражио од Дубровчана уточиште за своју супругу.¹¹ Претња Османлија директно се не помиње у писму Дубровчана Љубиши и Вукосаву, али се она свакако не може искључити као узрок њиховог страха. Није јасно ни да ли је требало да страхују од Турака, уколико су остали привржени Павловићима? Уколико су, пак, покушали да искористе њихову тренутну слабост након убиства кнеза Павла за своје амбиције, онда су свакако могли бити угрожени од Турака. За сада нисмо у могућности да прецизно утврдимо када су Османлије отпочеле своје акције против војводе Сандаља. Постоје индиције да су, након битке код Лашве, турски одреди угрожавали поседе Цељских у Крањској и Горичкој у августу 1415. године.¹² Могуће је, стога, да је и у Босни било османских трупа које су брзо могле прискочити у помоћ Павловићима. Коначно, ваља оставити могућност да су након убиства свог сизерена били притиснути од војводе Сандаља који је имао поседе у Конавлима.¹³ Услед недостатка извора не може се донети закључак о овом питању. Вреди напоменути да су Љубиша Богданчић и Вукосав Познановић и након 1415. остали у служби Павловића.¹⁴ Дакле, ако су и пришли њиховим противницима након убиства кнеза Павла, то је било само привремено.

⁹ М. Динић, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 17, 21, 47, 66–67; Ђ. Тошић, *Требињска област у средњем вијеку*, Београд 1998, 99, 104, 209, 213; А. Смиљанић, *Повеља кнеза Павла Раденовића Дубровчанима*, ГПБ 1 (2008) 107–108.

¹⁰ Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 212.

¹¹ Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 212–213, нар. 767; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 215.

¹² Н. Исаиловић, А. Јаковљевић, *Шах Мелек*, 450–451.

¹³ А. Смиљанић, *Повеља кнеза Павла Раденовића*, 107, нар. 16.

¹⁴ М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 47, 66–67; А. Смиљанић, *Повеља кнеза Павла Раденовића*, 107–108.

Опис писма и ранија издања

Писмо чије издање приређујемо у оквиру овог рада није сачувано у оригиналу, већ као препис који је сачинио Руско Христофоровић, словенски канцелар Дубровачке општине. Исписано је у доњем делу листа, чију горњу половину заузима писмо које су Дубровчани 9. августа 1415. упутили босанском властелину војводи Богдану.¹⁵ Текст документа који обајвљујемо исписан је канцеларијском минускулом (брзописом) у петнаест редова. Последњи ред садржи податак о времену сачињавања писма. Из нама непознатог разлога подвучена је реч „*прошню*“ на крају једанаестог реда.

Ранија издања: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 131–132; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 410.

Текст писма**

+ Ѣдѣ владѣцагѡ гр[а]да ДѢровника кнеза, властель и вѡд[ь] вѣсе
 ѡпкине |2| почтенѣм[ь] приателѣм[ь] Любиши Богданчику и ВѣлкосавѢ
 Позна|3|новику поздравлѣнѣк. РазѢмѣсмо ѡ намѣ писастѣ, а говоре
 вла|4|стеле ето видите и чѢкте ѡ се чини мѣгю вѡмѡ господѡм[ь]. |5|
 Просе ако ви вамѣ до неволѣ да мор[е]те к намѣ Ѣ наше мѣсто привѣки
 |6| и сѡхран[и]ти се. И зато да ви вѡдпишемѡ: наши почтени приателѣкѣ
 |7| Б(о)гѣ вѣ крѣ вѣсмо ми ради вѣзда да к мѣгю томеи господ[о]мѣ
 вѣзда |8| вѣсакѡ почтена любавѣ, мирѣ и добри клада(!).¹⁶ Я крѣ за ваше
 пришь|9|стѣкѣ Ѣ наше мѣсто ви сте вѣзда били наши почтени приателѣкѣ
 |10| и сѡсѣдѣкѣ и всакоимѣ добрѣмѣ дѣлѡм[ь] к наамѣ и нашемѢ мѣстѢ
 пока|11|зали се и послѢжили достино к вамѣ всакѢ почтенѢ *прошню* |12|
 исплнити. Мѣсто наше и градѣ нашѣ ѡтворенѣ вамѣ Ѣ дне |13| и Ѣ ноки,
 морете слободно дойти и стопати колико вамѣ любѣко |14| на вашѢ волю
 сѣ всѡм[ь] вашѡм[ь] ѡпкином[ь] кѢкиѡм[ь]. И Б(о)гѣ с вама +
 |15| + *гѣ вктѣврѣа чѣ Ѣ и ѣ і лѣто*+

¹⁵ DAD, *Lettere e commissioni di Levante* I, fol. 102'.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

¹⁶ Овде је свакако дошло до метатезе прва два слова у речи. Исправно би било „*склада*“.

Превод писма

+ Од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све Општине поштованим пријатељима Љубиши Богданчићу и Вукосаву Познановићу поздрав. Разумели смо што сте нам писали, а говори властела: ето видите и чујете што се чини међу овом господом. Моле ако би им било невоље да могу ка нама у наше место доћи и збринути се. И зато да вам отпишемо: Наши поштовани пријатељи, Бог зна да смо ми ради да увек влада међу том господом свака поштована љубав, мир и добар склад. А за ваш долазак у наше место: ви сте увек били наши поштовани пријатељи и суседи и сваким добрим делом ка нама и нашем месту показали сте се и послужили и достојно је сваки часни захтев испунити. Место наше и град наш отворен вам је у дан и ноћ и можете слободно доћи и остати колико вам је драго на вашу вољу са читавим својим домаћинством. И Бог са вама +

+ 3. октобра 1415. година +

Дипломатичке особености

По својој форми писмо које објављујемо не одудара од сличних докумената које су дубровачке власти упућивале владарима и властелинима из свог залеђа. Сам документ био је одговор на писмо које су Дубровчанима упутили Љубиша Богданчић и Вукосав Познановић, али које нажалост није сачувано. Навођење датума у последњем реду је сасвим кратко, уз назначивање дана, месеца и године када је писмо сачињено.

Просопографски подаци

У претходним бројевима часописа *Грађа о прошлости Босне*, већ су представљене личности из овог писма: **Љубиша Богданчић** (ГПБ 1, 107–108) и **Вукосав Познановић** (ГПБ 1, 108).

Установе и важнији термини

Већина термина поменутих у овом писму разјашњена је у претходним свескама часописа *Грађа о прошлости Босне*: **дубровачки кнез** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру), **властела у Дубровнику** (ГПБ 1, 3, према регистру), **властела** (ГПБ 1, према регистру).

Господа, 4, 7 – под господом се у овом писму очигледно мисли на најмоћније босанске властелине, на *русаику господу*.

Литература: С. Тирковић, *Русаика господа*, ИЧ 24 (1974) 5–17; Р. Михаљчић, *Владарске титуле обласних господара*, Београд 2001, 104–113; ГПБ 3, 95 (Т. Вуковић); ГПБ 3, 143 (А. Смиљанић).

Miloš Ivanović

Institut d'Histoire
Belgrade

LA LETTRE DES RAGUSAINS À LJUBIŠA BOGDANČIĆ ET VUKOSAV POZNANOVIĆ

Raguse, 1415, le 3 octobre

Résumé

La lettre que les Ragusains ont adressée le 3 octobre 1415 aux nobles Ljubiša Bogdančić et Vukosav Poznanović représente un témoignage important sur les circonstances politiques complexes dans le pays bosnien à cet époque. Dans ce document les autorités de Raguse ont exprimé la volonté de leur donner refuge dans leur ville s'il seraient obligé à quitter leurs domaines à cause des conflits entre la noblesse bosnienne. Cependant il reste inconnu par qui les nobles mentionnés se sentaient menacés. Ils ont adressé leur demande d'asile à Raguse après le meurtre de leur souverain Pavle Radenović, qui a eu lieu le 24 août 1415. D'après une explication, ils l'ont fait par peur des Turcs sur lesquels se sont appuyés les héritiers de Pavle pour venger la mort de leur père. Si on accepte cette explication, il reste inconnu s'ils étaient restés fidèles à leurs souverains précédents. Il est connu qu'après ils étaient soumis à la famille Pavlović. D'autre côté ils étaient peut-être forcé de la part du voïvode Sandalj Hranić, qui, ensemble avec le roi Stefan Ostoja, était responsable de la mort du knez Pavle.

Mots-clés: Ljubiša Bogdančić, Vukosav Poznanović, Raguse, lettre, conflit, asile, nobles, Pavle Radenović.